

Arzenik. Působení jedů

**Otrava arzenikem * Druhy jedů * Nerostné jedy * Olovo *
Rostlinné jedy * Zvířecí jedy * Nutnost existence jedů**

Chtěl bych teď, pánové, doplnit několik věcí k přednáškám, které jsme dosud měli. Příště bych vás pak opět poprosil, abyste kladli své vědecké otázky.

Těla člověka

Nuže, říkal jsem vám, že se na člověka musíme dívat tak, že sestává z fyzického těla, které vidíme očima, ale také z vyšších organizačních článků, z neviditelných těl. A uvedl jsem, že prvním neviditelným tělem je tělo éterné. Je to tedy jemné tělo, které nemůžeme vnímat obvyklými smysly, které je však vlastně důvodem toho, proč člověk žije, které je ale také důvodem toho, proč žijí všechny rostliny a zvířata. Dalším vyšším tělem je takzvané tělo astrální. Toto astrální tělo způsobuje to, že můžeme pociťovat, cítit. Máme ho společné se zvířaty, neboť zvířata mají také astrální tělo. Pak je ovšem v člověku něco, co ve zvířeti není - to jest sebevědomí. K tomu máme Já. Takže člověk sestává z fyzického těla, které vidíme, a ze tří vyšších těl: éterného těla, astrálního těla a z Já.

Že je zcela podložené, jestliže na základě určitého nadsmyslového vnímání tvrdíme, že člověk má tyto nadsmyslové bytostné články, můžeme nejlépe poznat - můžeme to poznat i z jiných věcí, avšak dobře to můžeme poznat, podíváme-li se na účinek jedu na lidské tělo.

Když jsme se bavili o hmyzu, viděli jsme, že účinek *Jed jako lék* jedu na člověka může být podle okolností neobyčejně příznivý. Viděli jsme, že hmyzí jed odstraňuje určité nemoci². Léky se proto také většinou skládají z toho, co je v obvyklém životě jedem. Je však nutné vzít je v příslušné dávce, to znamená, že je musíme vzít tak, aby mohly na lidský organismus správně působit.

U lidského organismu existuje v souvislosti s působením jedu určitá zvláštnost. Stačí, když se v tomto ohledu podíváte na následující věc. Podívejte, arzenik, který se také někdy používá jako jed na krysy, je velmi silný jed. Požije-li člověk arzenik nebo podáme-li arzenik zvířeti, nastane buď okamžitá smrt, anebo může začít určitý druh pomalé arzenikové nemoci, podaří-li se pomocí příslušných protijedů smrti člověka zabránit, tedy arzenik takřkajíc zase vypudit. Tato arzenikové nemoc pak pomalu pokračuje. Nebo také dojde k tomu, že člověk, řekněme, pracuje při svém povolání s něčím, v čem musí být arzenik; pak se otrava způsobená malými množstvími arzeniku může stát nemocí z povolání. Dojde-li k tomu, že člověk nepožije tolik arzeniku, aby ho to okamžitě usmrtilo, ale požije-li jen malé množství arzeniku, přesto však tolik, že to náležitě škodí, pak zbledne, získá určitý druh zcela křídového vzhledu, zhubne a zvolná zachází na úbytě. Ztratí svěží vzhled a kromě toho ztratí nezbytnou tělesnou tučnost. Tělo tedy

*Otrava
arzenikem*

zvolna zachází ha úbytě, i když účinek arzeniku je pomalý.

*Požívání
arzeniku*

Vedle toho však máme ještě něco jiného. Například v Rakousku jsou alpská údolí, kde se v hornině nachází arzenik. Lidé zde začínou požívat malá, nepatrná množství arzeniku. To snesou. Začnou malými množstvími; pak pokračují pořád dál a dál, požívají arzeniku víc a víc a nakonec - a to je zvláštní - dokážou snášet arzeniku strašně moc.

Proč to dělají? Inu, podívejte, pánové, většina z nich to dělá z ješitnosti. Podle jejich názoru tím dokonce získávají krásnou barvu pleti, a pokud byli předtím hubení, tak dokonce přiberou. Požívají arzenik z ješitnosti, zvyknou si na jeho konzum a dobře pak vypadají.

Tady máte takový zvláštní rozpor. Podobné rozpory neexistují jenom v lidském myšlení (v lidském myšlení si obvykle vzájemně odporuje všechno, že ano), takové rozpory vskutku existují i v přírodě. Máte tady tento rozpor: jednou působí arzenik tak, že člověk vyhubne a zesíná, zšedne - ovšem ne že mu zšednou vlasy, ale že mu zšedne pleť. Jednou člověk zachází na úbytě, podruhé člověk zase požívá arzenik právě proto, aby dobře vypadal! Máte tady naprostý rozpor.

*Člověk
potřebuje
arzenik*

Z čeho to tedy pochází? K takové věci najdete všude, kde se o tom dnes ve vědě mluví, jen jedinou věc, totiž že vám řeknou: To nelze vysvětlit, tak to prostě je. - Ano,

nelze to vysvětlit, pokud nic nevíme o nadsmyslových tělech člověka! Podívejte, ta věc se má tak, že člověk právě tak, jak jsem vám říkal³, že v sobě vždy musí mít kyselinu mravenčí, musí v sobě mít ustavičně také arzenik. On si ho totiž vytváří sám. V mnoha ohledech je to, co připadá u člověka v úvahu, nanejvýš zvláštní, není-liž pravda; už jsem vám jednou říkal⁴, že tvrdí-li se, že člověk může žít

zcela bez alkoholu, pak to není pravda. Některý člověk dokáže žít, aniž by alkohol pil; to je pravda, Bez alkoholu však ve skutečnosti žít nemůže. Pokud totiž alkohol nepije, nezbytné množství alkoholu v něm vytváří jeho vlastní tělo,

Všechny látky, které člověk má, se totiž vytvářejí v něm samotném. To co člověk přijímá zvenčí, je tady totiž pouze k podpoře, k rozncení. Látky, které člověk potřebuje, si ve skutečnosti vytváří z vesmíru. Ve vesmírném prostoru jsou všechny látky ve velmi jemném rozptýlení. Ve vesmírném prostoru je všechno; ve vesmírném prostoru je například železo. Člověk ho nejenom vdechuje, ale vstřebává ho do těla také svými očima a ušima. A železo, které člověk sní, je tady jen jako podpora. Z velké části ho zase vyloučí. Kdyby člověk totiž nebyl odkázaný na to, aby mezi narozením a smrtí žil na Zemi a tím aby také vykonával pozemské záležitosti, vůbec by nemusel jíst; mohl by totiž všechno získávat z vesmírného prostoru. Jestliže ale pracujeme svými rukama, nebo když musíme chodit, potom potřebujeme podporu jídla, potom to naše tělo nevytváří v dostatečném množství. Nuže, člověk si neustále vytváří arzenik; zvíře také, rostlina nikoli. Proč? Protože rostlina má pouze éterné tělo! To co vytváří arzenik, je astrální tělo. Proto si člověk a zvíře vytvářejí arzenik. A k čemu ten arzenik slouží? Inu, podívejte se, pánové, kdyby si člověk sám v sobě nedokázal vytvářet arzenik, nemohl by ani pociťovat. Pozvolna by potom vedl rostlinnou existenci. Nejprve by začal snít a potom chodit jako náměsíčný. Arzenik dává člověku možnost nespát a pociťovat. Když na něco zatlačím svou rukou, tak není jenom zmáčkuta kůže tady vpředu, ale mám určitý pocit. A ten pocit je dán tím, že mé astrální tělo ustavičně vytváří arzenik.

Boj A kdo arzenik jí, kdo ho požívá, ten tedy zesiluje činnost svého
éterného astrálního těla. A jaký to má důsledek? Má to ten důsledek, že
a astrál- všude ve fyzickém těle se zabydlí astrální tělo. Astrální tělo příliš
ního těla zesílí, napadne všechny orgány a podmaní si je. A takový je
důsledek rychlé otravy arzenikem. Pokud někdo požije hodně
arzeniku, pokud ho požije rychle, začne být jeho astrální tělo strašně
aktivní, víří, víří, víří a nakonec zničí činnost celé ústrojnosti. Z orgánů
vyžene život, protože v člověku musí probíhat neustálý boj mezi
astrálním a éterným tělem. Éterné tělo přináší život, astrální tělo
přináší pocit. Pocit tu však nemůže být, není-li potlačen život. Jestliže
vám to schematicky nakreslím, je tomu u člověka takto: tady bude
astrální tělo, tady bude éterné tělo; tato těla proti sobě neustále bojují.
Vítězí-li éterné tělo, jsme poněkud ospalí; vítězí-li astrální tělo, jsme
silně vzhůru. To se ovšem v denním životě neustále střídá, je to však
natolik krátké, natolik rychlé, že si toho nevšimneme. Myslíme si, že
jsme vzhůru neustále. Ve skutečnosti však neustále kmitá bdění,
spánek, bdění, spánek atd. A to, co astrální tělo potřebuje, aby
správně působilo směrem dolů, to má právě díky tomu množství
arzeniku, které si člověk sám vytváří.

tmavá: astrální tělo

světlá: éterné tělo

Dodáme-li arzenik do astrálního těla zvlášť, toto tělo **Účinky** v

okamžiku zesílí, příliš zesílí a zahubí veškerý život **arzeniku** v éterném těle. Člověk pak už vůbec nemůže žít a zemře. Pokud ovšem budu nějakému člověku podávat tolik arzeniku, že jeho astrální tělo příliš zesílí, budou jeho články, tedy vnitřní orgány, zvolna čím dál méně obtloustlé a člověk bude hubnout, získá zsinálý vzhled, protože vnitřní orgány nebudou řádně pracovat. Pokud ale začnu podávat člověku jen trošku arzeniku, malinkou trošku, nebo pokud ho bude požívat (to znamená, že mu ho nebudu podávat, ale on ho sám ho bude požívat), začne astrální tělo maličko ožívat, opravdu jen maličko; tehdy bude orgány právě podněcovat a účinek bude opačný. Jestliže mu od začátku podám arzeniku příliš, v okamžiku orgány zahubí. Podám-li mu ho jenom trošičku, bude orgány podněcovat. Bude orgány podněcovat úplně stejně, jako když člověk požije koření. Budeme-li pak pomalu dávat silnější dávku, pak to orgány snesou. Člověk začne získávat poněkud hezčí vzhled, začne trochu tloustnout, protože jeho astrální tělo bude aktivnější než dříve, kdy žádný arzenik nepožíval.

Odvykání Teď si ale představte, že takový člověk, který se „cpal“ **arzeniku** arzenikem, s tím musí přestat. Inu, pak i jeho astrální tělo přestane být aktivní; nemá už totiž nad sebou bič arzenu a takový člověk pak velice rychle zajde. To znamená, že člověk, který jednou začne pojídat arzen a dotáhne to k určité dávce, je odkázaný na to, že ho bude pojídat pořád, až do své smrti. A to je to zlé: tito lidé si to nemohou odvyknout. To je to zlé, protože ten člověk to musí pojídat celý svůj život. Jinak bychom museli (ale i to se podaří jen velice

obtížně) začít dávku pomalu snižovat, podávat ho méně a méně. Obvykle to pak ale dopadne tak, jak to dopadlo s tím sedlákem, který chtěl odnaučit žrát svého vola na základě jedné takové teorie. Dával tomu volovi žrát pořád míň a míň. Vůl sice značně zhubl, pořád ale ještě žil. Nakonec mu dával už jen jedno stéblo; tehdy ten vůl pošel. Sedlák se ale domníval: Hm, kdyby si byl odvykl ještě i to poslední stéblo, byl by dnes ještě žil. - Přesně tak se to má s těmi, kdo by měli odvyknout arzeniku! Nepodaří se jim odvyknout si i to poslední kvantum; předtím zajdou.

Podívejte, pánové, astrální tělo člověka arzenik potřebuje; a je velmi zvláštní, jak dnes věda strašně tápe. Opravdu strašně tápe! Každou chvíli dnes totiž slyšíte, že byl někde objeven například lék na syfilidu. Před několika dny jste si opět mohli přečíst v novinách, že v Paříži byl objeven lék na syfilidu. Jenže všichni ti lidé, kteří takto namátkou experimentují, vlastně nevědí, na čem je syfilida založena. Syfilida je totiž založena na tom, že fyzické tělo začne být příliš aktivní a astrální tělo do něj nemůže zasahovat. To však ti lidé nevědí, a proto jen tak namátkou zkoušejí. A legrační na tom je, že ve všech těch lécích je obsažený arzenik! Můžete si toho vždycky všimnout, jen se někdy podívejte. Do těchto věcí se však dá skutečně proniknout jenom duchovní vědou. V takových lécích je vždycky obsaženo trochu arzeniku; ti lidé však nevědí, o co se tu jedná, a zcela tápou v temnotách. To je to zvláštní na dnešní vědě. Samozřejmě si všimnou, že v člověku se něco stane, použije-li se takový přípravek, kde je obsažený arzen. Nevědí však, že astrální tělo začne být aktivnější. Nevědí, že tím, že fyzické tělo to přijalo coby

rozplynutí, tak se teď rozplyne¹. To je zkrátka to, čeho musí dosáhnout nové lékařství, totiž aby se zase správně vidělo do člověka; pak teprve lze skutečně dosáhnout léčebných účinků.

Nuže, budeme-li dále hovořit o jedech, budeme mít nejprve nerostné jedy. Nerostným jedem je například arzen, nerostnými jedy jsou také měď, olovo, fosfor, dárivý vinný kámen²; takové látky jsou nerostnými jedy, jsou to kameny nebo prášky, které jsou rozdrčenou horninou. To jsou tedy nerostné jedy. Pak máme rostlinné jedy, například jed, který je obsažen v belladoně, tedy v rulíku zlomocném, nebo jed, který je obsažen v blínu černém, *Hyoscyamus niger*, nebo v náprstníku červeném, *Digitalis purpurea*. To jsou rostlinné jedy. A třetím druhem jsou jedy zvířecí - o těch jsme si přednedávnem leccos řekli⁵, stačí proto, když to dnes jenom doplním: to jsou hmyzí jedy, hadí jedy. A ze zvířecích jedů je obzvlášť hrozným, strašným jedem jed psí vztekliny, jed vzteklých psů.

Rozlišujeme tedy nerostné, rostlinné a zvířecí jedy. Každý z těchto jedů působí na člověka zcela odlišným způsobem. Vezměme si například nerostné jedy, tedy řekněme olovo, měď - ty věci ovšem působí všechny jedovatě - nebo kyselinu sírovou, kyselinu dusičnou, fosfor atd.

¹ resp. rozpadne, zanikne; v něm. orig *auflosen* (pozn. překl.)

² tj. vínan antimonylo-draselný či hydrotartaratoantimonitan draselný, $K[Sb(OH)C_4H_3O_6]$ (pozn. překl.)

Takové jedy lze vlastně studovat jenom tehdy, nedostanou-li se do člověka v takovém množství, aby ho hned zabily. Je totiž pozoruhodné, že když se tento jed požije silný, pak člověka zabije; nerostný jed člověka zabije. Když se požije slabší, tak vyvolá nemoc. A to je to hlavní: abychom mohli náležitě studovat, za jakého jedového účinku člověk onemocní. Právě u slabých účinků můžeme působení jedu studovat nejlépe. A pokud se vyskytne nějaká nemoc, může se člověk příslušnou dávkou uzdravit.

Nuže, s těmito jedy se to má následovně: Požije-li člověk nerostné jedy, to znamená arzenik, měď nebo olovo, dostaví se první příznaky: nevolnost, dávení, tedy nutkání zvracet, potom nevolnost v břiše, střevní nevolnost, střevní křeče, příznaky koliky. K tomu dojde, požije-li člověk nerostné jedy. Tělo má ovšem snahu přijmout jenom to, co v sobě také dokáže skutečně zpracovat. Po požití nerostných jedů proto okamžitě nastane dávení. Člověk se začne dávit. Tělo si tak samo pomáhá, zpravidla to však nestačí. Pokud je zde tedy určité množství jedu, nestačí to a je třeba podat protijedy. Člověk se musí postarat o to, aby do žaludku a do střev dostal protijed, s nímž se jed spojí. Jakmile se jed dostane do žaludku a do střev, napadne tělo. Pokud ale podám protijed, spojí se jed s protijedem a vznikne z nich jedna látka. Jed už nemůže napadnout tělo; mohli bychom říci, že uzavřel manželství s protijedem. A aby to vyšlo z člověka ven, musíme podat silné dávidlo nebo

*Otrava
nerostným
jedem*

Protijedy

projímadlo.

U slabých otrav - o silnějších otravách lze mluvit jen v lékařství - ale u slabých otrav nerostnými jedy: jaké jsou zde protijedy? Podívejte, tady je dobrým protilékem rychle podaná vlažná voda, do které se našlehá vejce, tedy tekutý bílek, který dostaneme do žaludku a do střev. Jed se spojí s tímto tekutým bílkem a může být vydáven nebo vyloučen průjmem; pokud se jedná o slabou otravu, můžeme toho dosáhnout vlažným mlékem, ale také všelijakými oleji, které získáme z rostlin. To jsou protijedy nerostných jedů s výjimkou fosforu. Při otravě fosforem, nesmíme podat rostlinné oleje; ty jedovatý účinek fosforu dokonce zesilují. Ale všechny ostatní nerostné látky můžeme olejovitými látkami opět navázat, vypudit.

Co se ovšem stane, když budu mít jed tady uvnitř, v žaludku? Nuže, budu tady mít jed. Vezmeme-li nyní to, co jsem říkal, tedy vejce ušlehané ve vlažné vodě, pak tato látka v žaludku jed obklopí. Všechny jedy, které jsem vám vypočítal, si zase lidský organismus vytváří sám. Lidský organismus si v sobě vytváří trochu olova, vytváří si trochu mědi, vytváří si fosfor. Člověk je zkrátka producent všeho možného. Tyto látky však musí vytvářet jen v takovém množství, ve kterém je tělo potřebuje. Dodám-li do lidského těla olovo, bude tam olova příliš. Nyní si tedy musíme položit otázku: Co olovo v člověku způsobuje?

Olovo Podívejte, pánové, kdybychom v lidském těle nikdy olovo nevytvářeli, pak bychom tu všichni chodili rachiticky! Naše končetiny by změkly. A rachitické dítě je právě

takové dítě, které si vytváří málo olova. Lidské tělo nesmí mít olova příliš, ani málo. Člověk bývá obecně utvářen tak, aby tyto látky produkoval v dostatečném množství. Pokud je nevytváří, pak zkrátka onemocní. Co se tedy stane, jestliže do lidského organismu dodám olovo? Co se děje s olovem, které si člověk neustále vytváří? Jen si představte, že byste si jako dítě přece jen začali ve svém těle vytvářet olovo. V těle se však olovo vlastně nikdy nenachází ve vnímatelném množství, protože ho ihned zase vypojíme. Kdyby se však průběžně nevypotilo, pak byste (kdyby vám jako dětem bylo pár roků) v sobě měli už tolik olova, že by se jeho přítomnost dala dokázat. A teď, kdy jste letití mužové, byste všichni místo měkkých kostí chodili s kostmi úplně tvrdými. Stačilo by, abyste se jen trochu uhodili, a kost by se ihned rozpadla, jak by byla křehká.

Nuže, ono malé množství olova, které má člověk v sobě, se neustále vytváří a zase ho průběžně vypojíme. Pokud by se ho však jednou dostalo do těla příliš, nemohli bychom ho hned zase vypojit a člověka by zničilo. Dosta- nu-li ovšem do těla vodu s bílkem, zabráním tomu, aby olovo mělo škodlivé účinky. Jak je to možné? Inu, pánové, že své vlastní olovo neustále vypojuji, to se děje díky tomu, že v sobě mám ustavičně také bílkovinu³. A když dítě pije mateřské

³ resp. bílek; německé *Eiweiß* znamená zároveň *bílek* i *bílkovinu*
(pozn. překl.)

mléko, vlažné mateřské mléko, je tu kromě jiných účinků, které toto mléko má, i ten, že si dítě požíváním mléka zvykne olovo neustále vypocovat.

Mohu tedy použít i vlažné mléko; olovo tím donutím najít si cestu z těla buď dávením nebo vypocením. Poslední zbytky musí ven vždy vypocením.

Vidíte tedy, že člověk napodobuje to, co neustále dělá **Kurýrování** příroda. Olovo neustále rozpouští bílkovinu, která je **éterným** v člověku vždycky přítomná. Dostanu-li do žaludku příliš **tělem** mnoho olova a dodám tam zase bílkovou vodu, dělám umělým způsobem totéž, co neustále dělá tělo. Je tomu tedy tak, že tyto nerostné jedy musí být ve svém účinku zničeny tím, že do člověka dostaneme něco živého. Vždycky to musí být něco živého: buď bílková voda (vejce pochází ze slepice, tedy z něčeho živého), nebo vlažné mléko, které pochází ze zvířete, tedy ze živého, nebo oleje, které pocházejí z rostliny a jsou zase ze živého. Musím tedy podat něco, co je ze živého, co má ještě trochu éter- ného života. A tak, dojde-li k nerostné otravě, kurýruji fyzické tělo tělem éterným. Dojde-li k nerostné otravě, fyzické tělo vysílá své látky příliš silně do těla éterného. Takže můžeme říci: nerostné jedy způsobují, že fyzické tělo proniká do těla éterného, že se někde v orgánech vtahuje do éterného těla. Vidíte tedy: mám-li příliš mnoho olova a není-li toto olovo v žaludku odstraňováno protijedem, přechází-li do těla, pak je okamžitě v celém lidském organismu fyzické tělo vháněno do těla éterného. Fyzické tělo je mrtvé, éterné tělo žije. Éterné tělo je však zabíjeno fyzickým tělem, které do něj příliš silně vniká.

Jestliže budu mít jako jed měď a jestliže ji hned v žaludku nezneškodním pomocí protijedu, potom mi přejde

do těla a v břiše pak fyzické tělo příliš silně pronikne tělo éterné. Opět dojde k poškození těla. A tak můžeme říci, že všechny nerostné jedy způsobují to, že fyzické tělo vniká do těla éterného. Když ale podám protijed, něco, co pochází z éterného těla, bílkovou vodu, vlažné mléko atd., pak to fyzické z éterného těla opět vypudím. Vidíte, tady velmi detailně nahlížíme do toho, jak to chodí v lidském těle.

Nu, a jak je tomu u rostlinných jedů? Máme-li jed **Rostlinné** z rulíku, nebo z blínu, nebo z **Digitalis**, tedy z náprst- **jedy** niku, nebo z **Datura stramonium**, z durmanu, máme-li tedy nějaký rostlinný jed, pak se děje následující věc:

U nerostných jedů je tomu tak, že se člověku udělá zle, že mu začne kručet v žaludku, že mu začne kručet ve střevech. Pokud ale požijete rostlinné jedy (požitý ve větším množství působí i alkohol jako rostlinný jed, i opium působí jako rostlinný jed), potom nezůstane u nevolnosti, u dávení atd., ale je zachváčeno celé tělo. A v žaludku se vlastně u rostlinných jedů zpočátku sotva něco děje. Zato ve střevech se něco děje, dostaví se průjem. Zatímco u nerostných jedů nastane spíše dávení, dojde u rostlinných jedů spíše k průjmu.

Pokračuje to však dál. Tělo se nadme, dostane namodralou barvu, nastanou křeče. To černé v očích, to znamená zornička, se roztáhne, zvětší se, anebo se i zmenší; u opia je silně zmenšená, u ostatních rostlinných jedů zase zvětšená. Vidíte tedy, že rostlinné jedy zasahují mnohem více do těla. Nerostné jedy zasahují jen do

fyzického těla člověka. Rostlinné jedy zasahují rovnou do éterného těla, protože pocházejí z éterné oblasti, z oblasti živého.

Takže můžeme říci: rostlinné jedy způsobují, že éterné tělo se vtahuje do těla astrálního. Zde to jde hlouběji do těla. Zatímco nerostné jedy vhánějí na nějakém místě fyzické tělo do těla éterného, do živého, rostlinné jedy vhánějí život do pocíťování, do astrálního těla. A důsledkem toho je, že člověk je omámený, že pocíťování vůbec mizí,

že je omámený, že jsou napadány právě ty orgány, jejichž prostřednictvím máme jemnější vjemy, tedy oči (zorničky se zvětší, nebo naopak zmenší), napadána je kůže, kterou člověk hmatá. U rostlinných jedů tedy jde otrava hlouběji do těla. Nyní musíme ovšem myslet na to, že právě tak, jak jsme nerostný jed dostali z éterného těla něčím, co pochází z živého, musíme rostlinný jed dostat z astrálního těla. Musíme hledat takové rostliny, které jsou něčím víc než obvyklé rostliny, rostliny, u nichž astrální tělo již zasáhlo z kosmu, ze světa.

Protijedy Podívejte, pánové, obvyklé rostliny vyrostou na jaře, **rostlinných** přečkají léto a na podzim zase uschnou a odumřou. To **jedů** jsou obvyklé rostliny. Máme zde však také stromy; ty neodumírají, ale dlouho přetrvávají. To je proto, že tu astralita přistupuje a zasahuje zvenčí. U zvláštních stromů to je obzvlášť silné; zvířata se z nich sice nestanou, rostlinná povaha má převahu, ale astralita zde zasahuje, a to přednostně v kůře. Stromy mají, jak známo, tu zvláštnost, že se obalují kůrou, a nejúčinnější (protože tu astralita zasahuje nejsilněji) je kůra dubů a vrb. Ovšem všechny stromy, které v sobě obsahují to, čemu se říká kyselina tříslová, to všechno jsou stromy, kde silně zasáhla astralita. Důsledkem toho je, že šťáva, kterou lze vylisovat nebo vyvařit z kůry vrb či dubů, pomáhá jako protijed, protože se jí dá z astrálního těla zase dostat ven to, co se do něj dostalo prostřednictvím rostlinného jedu. V jistém smyslu má ovšem takovou kyselinu, která vypuzuje škodlivé věci z astrálního těla, také káva a rovněž

čaj. Silná káva a dobrý čaj mají také tento účinek proti rostlinným jedům.

Nyní tedy vidíme, proč případně není vůbec špatné, pijeme-li při jídle černou kávu. Pijeme-li černou kávu, pak to, co lidské tělo (protože v rostlinách je vždycky obsaženo trochu jedu) poškozují tím, že éterné tělo vniká do těla astrálního, pomocí černé kávy z astrálního těla zase dostaneme. Pití černé kávy vlastně znamená, že když při jídle tělu dodáme něco, co ho trošičku poškozují, tak to pokaždé zase dostaneme ven; mám na mysli to, co by v jídle mohlo být obsaženo a co by mohlo příliš silně vstupovat do astrálního těla.

U čaje bychom museli být opatrní, kdybychom ho měli pít během jídla, protože působí dokonce o něco silněji a napadá astrální tělo. Pokud se čaj pije během jídla, spojí se s trávením a trávení urychluje; znovu totiž uvolňuje astrální tělo, které je zaměstnáno trávením. Jestliže tedy vypijeme čaj, působilme přímo na astrální tělo a to začne vířit, začne být příliš aktivní.

Ovšem podívejte, pánové, lidstvo vlastně mělo velmi dobrý instinkt. Skutečně to nebylo jen tak pro nic za nic, že si lidé zvykli pít trochu kávy; zbavuje to totiž jejich astrální tělo toho, co chce působit škodlivě. Tělo má vždycky tak trochu sklon k tomu, vytvářet si jedy. Proto musí mít člověk i tyto slabé protijedy, které tu jsou v kávě.

A víte také, že jsou lidé, kteří chtějí trávení urychlovat **Působení** nejen černou kávou, ale i tím, že k černé kávě přimíchají **koňaku** také skleničku koňaku. Nuže, s koňakem se to má tak,

že v koňaku samotném působí něco jako rostlinný jed, což zcela vyřazuje astrální tělo. A éterné tělo pak působí obzvlášť silně, pokud člověk pije koňak. U všech kořalek působí éterné tělo obzvlášť silně. Člověk se cítí blaženě, protože vyřazuje vědomí a zcela se stává rostlinou. Zcela se noří do rostlinnosti, pije-li kořalku, a cítí se přitom blaženě, protože může vnímat činnost masa. Lidé obvykle, když spí, nevědí nic o své blaženosti. Jakmile se ale napijí koňaku, pak o své blaženosti vědí, jsou přece jen trošičku vzhůru; na druhé straně však spí jejich břicho, a zatímco hlava je vzhůru, oni se v tomto spícím břichu cítí nekonečně blaženě. Pití kořalky je tedy skutečně podpořením živočišně-rostlinné blaženosti u člověka.

Zvířecí jedy Třetím druhem jedů jsou jedy zvířecí. Máme tu například hadí jed; potom tu máme různé hmyzí jedy; potom takové jedy, jako je jed, který se objevuje u psů při vzteklině. Tyto jedy působí v krvi. To můžeme nejlépe vidět u hadího jedu. Když vás had uštkne, dostane se jed do krve, kde pak působí nesmírně škodlivě. Kdybyste si však připravili jídlo a odebrali hadům jed a použili byste ho s pepřem nebo se solí, přimíchali byste ho k jídlu (nemá to ovšem smysl, protože to není chutné, ale myslím tím, kdybyste to udělali pro pobavení), pak by váš žaludek dokázal ten hadí jed nádherně snést! V žaludku není vůbec jedovatý. A podobně působí další zvířecí jedy, například jedy hmyzí. Jenom u jedu psí vztekliny je tomu tak, že proniká

především do slin a ze slin se pak zase dostává do krve,
a proto by případně také mohl vyvolat poněkud

škodlivé účinky, kdyby ho člověk dostal do žaludku, zdaleka však ne tak škodlivé, jako když ho pokouše pes. Jed vztekliny se dostane do krve i ze slin. Obecné tedy můžeme říci, že zvířecí jedy vlastně působí teprve v krvi a že vůbec nepůsobí v trávení.

Podívejte, když člověk začne trávit, dostane se to, co požije, nejprve do žaludku [přednášející zapisuje na tabuli]. Tady je to ještě stejné, jaké to je venku, jsou to fyzické věci, je to tedy dosud fyzické. Když to jde dál v případech rostlinných jedů, které nejsou jen fyzické, které pocházejí z éterného těla, pak to vstupuje hlouběji. Všechny potraviny se však dostávají také do krve. Hadí jed může být náležitě stráven; když se dostane do krve přes trávení, nic neudělá. Proč? Inu, když jsou ty látky v žaludku, působí dosud fyzické tělo. Když jsou dále ve střevech, než přejdou do krve, působí éterné tělo a při přechodu do krve působí astrální tělo. V krvi ovšem působí Já. Jestliže tedy do krve dostanete hadí jed, pak tento jed způsobí, že astrální tělo vstoupí do Já. Nerostné jedy způsobí, že fyzické tělo vstoupí do éterného těla. Rostlinné jedy způsobí, že éterné tělo vstoupí do astrálního těla. Zvířecí jedy způsobí, že astrální tělo vstoupí do Já. Proto také u zvířecího jedu nepomůže nic jiného, než že ho zase dostanete z krve, protože Já je to nejvyšší. Tady už nelze podat něco, čím by ten jed mohl být vypuzen, tady ho musíme dostat ven přímo. A proto ho můžeme dostat ven jenom

*Protijedy
zvířecích
jedů*

tím, co je v krvi samotné. Pokud tedy dostaneme do krve jed psí vztekliny, nebo pokud do krve dostaneme hadí jed,

potom musíme vzít nějaké zvíře a to zvíře musíme naočkovat dotyčným jedem. Pokud zvíře zemře, inu, pak zkrátka zašlo na ten jed; pokud však nezemře, pak jeho krev dokáže tento jed potlačit. Pokud pak z této krve vezmeme krevní sérum a naočkujeme ho člověku nemocnému vzteklinou, dostane do sebe krev, která ten jed dokáže potlačit, a tímto způsobem ho případně můžeme vyléčit. Takže jed v tomto případě můžeme odstranit jen vlastním protijedem, který vznikne v krvi.

To je ovšem vůbec poučné v tom, jak je tomu se zvířecími jedy. Totiž, podívejte se, pánové, člověk si zvířecí jedy také neustále vytváří sám. Vlastně všechno, co tu je, si člověk sám vytváří. A že zvířata vytvářejí takové jedy, způsobuje především to, že vlastně mají své síly; byla by hloupá, kdyby jedy nevytvářela. I člověk si vytváří jedy, které jsou velmi podobné zvířecím jedům, a to zejména v orgánech, které se nacházejí blíže k hlavě, opět ovšem v malé míře, tak aby je jeho tělo mohlo použít. Pokud je vytváří příliš intenzivně, může mít takových zvířecích jedů sám v sobě, ve vlastním organismu víc, než je zdrávo.

Záškrť Tak je tomu například u záškrty. Záškrť vzniká právě tím, že si člověk sám v sobě vytváří zvířecí jedy. Proto lze záškrť vyléčit podobným způsobem: když ho naočkujeme nějakému zvířeti, které ho snese, a krevní sérum pak zase naočkujeme zpět člověku. Ten pak dostane do krve něco, co záškrťový jed potlačí.

Nutnost Z toho vidíte, že v přírodě musí existovat nejen to, **jedu co**

je v jistém smyslu užitečné, ale že i to škodlivé má svůj úkol. Nerostné jedy jsou pouze ve větší míře totéž, s čím má v člověku co dělat éterné tělo. Rostlinné jedy jsou totéž, s čím má v člověku ustavičně co dělat astrální tělo. Zvířecí jedy jsou totéž, s čím má neustále co dělat Já. Takže můžeme říci, že tu v člověku, který je vzhůru (u spícího také) neustále je určitá otrava, avšak tento jed má v sobě zase protijedy. A věc se má skutečně tak, že si musíme jasně uvědomit, že jed i nejed zkrátka v přírodě musí existovat, aby mohla správným způsobem fungovat veškerá přírodní rovnováha.

Nyní také pochopíte, proč jsem říkal, že tu musí být **Kyselina** kyselina mravenčí. Kyselina mravenčí se, jak známo, **mravenčí** z mravenišť neustále vypařuje ven do velké přírody. Tím je kyselina mravenčí vlastně neustále všude přítomná.

Člověk si svou kyselinu mravenčí vytváří sám. Příroda však potřebuje mravence, kteří kyselinu mravenčí uvolňují navenek. A kdyby kyselina mravenčí nebyla vytvářena, pak by naše Země nikdy nemohla být ve vesmíru obnovována, ale odumřela by.

Podívejte, když budeme mít lidskou mrtvolu, vzniká **Mrtvolný** ká v této mrtvole takzvaný mrtvolný jed; opět tedy jed. **jed** Ovšem tuto mrtvolu na sobě člověk neustále nosí. Tento jed vzniká neustále. Budete-li mít mrtvolu, pak tato mrtvola bude vytvářet mrtvolný jed. Budete-li mít živého člověka, bude jeho fyzické tělo také vytvářet mrtvolný jed, ale je tu také ještě éterné tělo, astrální tělo a Já. Ty se tímto vznikajícím jedem neustále zabývají, stravují ho, žijí z toho, že tu tyto jedy jsou. Jako žijící lidé bychom

prostě nemohli být člověkem, kdybychom jako mrtvolky nebyli jedovatí. Z toho však vyplývá, že když člověk zemře, musí z něj něco odejít. A je to právě to, co je v něm nadsmyslové. Když to nadsmyslové odejde, není už jed ničen a zůstává v člověku. Kdyby tedy lidé dokázali správně přemýšlet, proč ve fyzickém těle vzniká mrtvolný jed, řekli by: Inu, fyzické tělo vytvářelo mrtvolný jed pořád; není pražádný důvod, proč by ho vytvářet nemělo; jako fyzické tělo je pořád totéž, ať je člověk mrtvý nebo živý. Ovšem člověk, nadsmyslový člověk, který ten mrtvolný jed potřebuje ke svému životu, ten je pryč; proto tu mrtvolný jed zůstává. To tedy dokládá, že ve smyslovém, fyzickém člověku spočívá člověk nadsmyslový. Dnešní věda na to ovšem nemůže přijít, protože dnešní věda nemyslí.

Léčiva Máme tedy to, co je, abych tak řekl, všeobecnou naukou, vycházející z účinků jedů. Zároveň z toho však vidíte, že chceme-li lékařsky mluvit o člověku, chceme-li vědět o nějakém léku, pak se musíme ptát: Jak působí tento lék? Zjistíme-li, že astrální tělo nemůže řádně působit, že není s to ovládnout tělo fyzické a éterné, musíme člověku za určitých okolností podat trochu arzeniku, protože arzenik, podaný astrálnímu tělu, toto astrální tělo posílí. A tak je tomu, zjistíme-li, že Já nepůsobí řádně. Zjistíme to podle toho, že člověk dostane dnu nebo revma, protože Já zeslábne a nedokáže rozpouštět potraviny. Ty potom pronikají do krve a stávají se v ní cizím tělesem. Jestliže tedy podle dny nebo revma zjistíme, že se tato tělesa stávají cizími tělesy, musíme posílit Já. To můžeme udělat

pomocí hmyzího jedu. A pokud někoho bodne včela, dosáhne se toho přirozeným způsobem a člověk může být ke svému štěstí vyléčen. Znalost léčiv znamená vědět: Jak působí příroda na Já? Jak působí příroda na astrální tělo? Jak působí příroda na éterné tělo? Právě nadsmyslovou přírodu musíme znát, máme-li mít znalost léčiv.

Vidíte tedy, že skutečná věda vzniká v určité oblasti teprve tehdy, dovedeme-li brát v úvahu nadsmyslového člověka. Přitom vás napadnou nebo již napadly všelijaké otázky. Těmi bychom pokračovali příští středu v devět hodin.

- 1. Nerostné jedy způsobují, že fyzické tělo vstupuje do těla éterného.**
- 2. Rostlinné jedy způsobují, že éterné tělo vstupuje do těla astrálního.**
- 3. Zvířecí jedy způsobují, že astrální tělo vstupuje do Já.**

Dornach, 19. ledna 1924

Rudolf Steiner